

SAVAŞIN BEDELLERİ

ABD 60 MİLYON İNSANI YURDUNDAN ETTİ

Amerika Birleşik Devletleri (ABD), 11 Eylül'den sonra başlattığı savaşlarda Afganistan, Irak, Pakistan, Yemen, Somali, Filipinler, Libya ve Suriye'de 60 milyona yakın kişiyi zorla yerinden etti.

ARAŞTIRMA-HABER: MELİKE KOÇAK

Başkan George W. Bush, El Kaide'nin 11 Eylül 2001'de ABD'ye yaptığı saldırıların ardından "teröre karşı küresel savaş" ilan etmesinden bu yana, ABD ordusu dünya çapında çatışmalara girdi. Geçmişteki çatışmalarda olduğu gibi, ABD'nin 11 Eylül sonrası başlattığı savaşlar, kitlesel yerinden edilmele-re neden oldu.

Brown Üniversitesi Watson Enstitüsü'nden David Vine, Cala Coffman, Katalina Khoury, Madison Lovasz, Helen Bush, Rachel Leduc ve Jennifer Walkup'un hazırladığı raporda ABD'nin başlattığı savaşların kaç kişiyi yerinden ettiği gözler önüne seriliyor. Mevcut en iyi uluslararası verileri kullanan bu rapor, 2001'den beri ABD ordusunun başlattığı veya katıldığı en şiddetli sekiz savaşta en az 37 milyon insanın evlerinden kaçtığı tahmin ediyor. Rapor, savaş zamanı yerinden edilmeyi hesaplamak için bir metodolojiyi detaylandırıyor, savaştan etkilenen her ülkede yerinden edilmeye genel bir bakış sağlıyor ve yerinden edilmenin bireysel ve toplumsal etkilerine işaret ediyor.

Savaş zamanı yerinden edilme (savaş ölümleri ve yaralanmalarının yanı sıra) 11 Eylül sonrası savaşların ve bunların kısa ve uzun vadeli sonuçlarının herhangi bir analizinin merkezinde yer almalı. Yerinden edilme ayrıca Amerika Birleşik Devletleri veya başkaları tarafından gelecekteki askeri güç kullanımına ilişkin olası herhangi bir değerlendirmenin merkezinde olmalı. Nihayetinde, 37 milyonu - ve belki de 59 milyonu - yerinden etmek - yerinden edilenlere verilen zararın onarımından kimin sorumlu olduğu sorusunu gündeme getiriyor.

AFGANİSTAN'DA YAKLAŞIK 3 MİLYON KİŞİ YERLERİNDEN EDİLDİ

2001, ABD'nin Afganistan'ı işgali ve neredeyse yirmi yıllık savaş, kitlesel yerinden edilmenin 1979'daki Sovyetler Birliği işgalinden bu yana hayatın demirbaşı olduğu bir ülkede milyonları yerinden etti. Sovyetlerin Afganistan'dan çekilmesi sırasında 5,6 milyon Afgan mülteci vardı. ABD önderliğindeki savaşın başlamasından önceki 2000 yılında 4,4 milyon Afgan mülteci ve sığınmacı, 758 binden fazla yerinden edilmiş kişi ile birlikte yurtdışında kaldı. ABD önderliğindeki savaşın başlangıcından bu yana, en az 2,1 milyon Afgan ülkeden kaçtı ve 3,2 milyon kişi ülke içinde yerlerinden edildi (Tablo 1). Özellikle mülteci ve sığınmacı hesaplaması, 2012 ile 2019 yılları arasında 2,4 milyon kişinin ülkeden kaçtığını gösteren diğer veriler göz önüne alındığında, önemli ölçüde eksik bir tahmin olabilir. 2013 yılına kadar Afganlar,

37 milyon çok ihtiyatlı bir tahmin. ABD'nin 11 Eylül sonrası başlattığı savaşlarla yerinden edilen insanların toplam sayısı 48-59 milyona yaklaşıyor.

sadece Pakistan'da tahmini üç milyon mülteci ile dünyadaki en büyük mülteci nüfusu olmaya devam etti.

Son yıllarda, Afgan ordusu, ABD müttefikleri ve isyancı Taliban güçleri arasındaki çatışmanın yoğunluğu ve ülkedeki artan IŞİD saldırıları ile birlikte yerinden edilme arttı. 2019'a kadar, tüm zamanların en yüksek seviyesi olan yaklaşık 3 milyon Afgan ülke içinde yerlerinden edildi. Çoğunlukla Pakistan ve İran'da bulunan mülteciler ve sığınmacılara eşdeğer bir sayı.

Barış müzakereleri sürerken, yerlerinden edilmiş Afganların evlerine dönebileceklerine dair bazı umutlar var. Nitekim, ABD hükümeti ve onun Afgan müttefikleri başlangıçta Taliban'ı iktidardan düşür-

düğünde, 2001'den önce yerlerinden edilen milyonlarca Afgan evlerine döndü. 2005 yılına gelindiğinde, yaklaşık 5 milyon Afgan mülteci ve yerinden edilmiş kişi evlerine geri dönmüştü (geri dönen kişiler genellikle fiziksel evlerine yıkıldıkları için dönemediler). Sonraki 15 yıl içinde, yaklaşık 2,5 milyon mülteci ve yerinden edilmiş kişi, bugün ülkedeki yaklaşık beş kişiden birini temsil eden bir tür eve geri döndü. Bazıları Afganistan'ın bazı bölgelerinde artan güvenlik ve istikrar nedeniyle geri dönerken, diğerleri daha sonra yerinden edilme nedeniyle geri döndü: Örneğin, bazı Afgan mülteciler Pakistan'daki şiddetten kaçmak için Afganistan'a döndü. Son yıllarda İran hükümeti yüzbinlerce Afgan mülteciyi İran'ı terk etmeye zorladı; diğerleri İran'ın uluslararası yaptırım-

larla harap olmuş ekonomisinin bir sonucu olarak ayrıldı.

PAKİSTAN'DA 360 BİNDEN FAZLA KİŞİ MÜLTECİ OLARAK ÜLKEYİ TERKETTİ

Taliban ve El Kaide savaşçıları, 2001 ABD önderliğindeki işgalin ardından Afganistan'dan kuzeybatı Pakistan'a kaçtıktan sonra, sınırın her iki tarafında tek ve birbiriy-le bağlantılı bir savaş yapıldı. ABD hükümeti, Pakistan ordusuna drone ve hava saldırıları, havadan gözetleme ve mali destekle sınırın Pakistan tarafındaki savaşa katıldı.

Afganistan gibi, Pakistan'ın tarihi de, özellikle 1947 Hindistan/Pakistan bölünmesi sırasında şiddetli bir şekilde yerlerinden edilen milyonlarla birlikte damgalandı. Pa-

kistanlılar, 2001 yılından bu yana, Pakistan hükümeti ile Afgan ve Pakistan Taliban örgütleri ve sınırın her iki tarafında faaliyet gösteren diğer isyancı gruplar arasındaki çatışmalardan dolayı yerinden edilmekten de muzdarip. ABD insansız hava araçları saldırılarının ve diğer ABD askeri yardımlarının desteğiyle Pakistan ordusu, isyancıları Kuzeybatı Pakistan'dan çıkarmak için yıllarca savaştı. 2017'deki çoğu sınır çatışmasının sona ermesinden önce, Afgan sınırına yakın bölgelerde yaşayan tahmini 1,56 milyon Pakistanlı, çoğu Kuzeybatı Pakistan'ın diğer bölgelerinde yaşayan yerinden edilmiş kişilerin haline gelmişti. 2019'un sonunda yaklaşık 90 bin ÜYÖK kaldı. 2002'den beri 3,4 milyondan fazla yerinden edilmiş kişi olurken, 360 binden fazlası mülteci olarak ülkeyi terk

25,3 milyon insan yerinden edildikten sonra memleketlerine geri döndü, ancak geri dönüş, yerinden edilme travmasını ortadan kaldırmaz veya bu, yerinden edilenlerin orijinal evlerine veya güvenli bir hayata döndükleri anlamına gelmez.

etti (Tablo 1). (Kuzeybatı Pakistan'daki yerinden edilmeyi toplam sayımıza dahil ederken, Pakistan'ın diğer bölgelerinde, Jammu ve Keşmir ve Belucistan da dahil olmak üzere ayrı çatışmalarda yerinden edilmiş daha az sayıda insanı hariç tutuyoruz.)

YEMEN'DE 2015'TEN BERİ SAVAŞ DEVAM EDİYOR

ABD'nin Yemen'deki askeri müdahalesi, Merkezi İstihbarat Teşkilatı'nın (CIA) Yemen'in o zamanki hükümetinin işbirliğiyle suçlanan El Kaide ajanlarına drone suikastlarına başladığı 2002 yılına dayanıyor. Araştırmacı Gazetecilik Bürosu'na göre, 2002'den 2019'a kadar ABD, iddia edilen militanlara ek olarak çocuklar da dahil olmak üzere bin 20 ila bin 389 sivil öldüren en az 336 doğrulanmış drone saldırısı başlattı.

1990'larda Şii Müslüman kökenli siyasi ve silahlı bir grup olan Husi (veya Ensar Allah) hareketi 2014'ten başlayarak yavaş yavaş Yemen'i ele geçirdi. 2015 yılında, ABD hükümeti ve bölgesel ve Avrupalı güçlerden oluşan bir koalisyon tarafından desteklenen Suudi Arabistan, Suudi rakibi İran tarafından desteklendiğine inanılan Husileri devirmek amacıyla Yemen'i işgal etti. ABD ordusu, Suudi ordusuna ve diğer müttefiklerine yaktı ikmal, lojistik, silah ve diğer destekleri sağlamak için bölgesel üsleri kullandı. Aynı zamanda, Arap Yarımadası'ndaki El Kaide (AQAP) ve İslam Devleti de dahil olmak üzere militanlar, bugüne kadar devam eden ve giderek karmaşıklaşan bir çatışmada faaliyet göstermeye başladı.

2015'ten beri savaş, Yemenlilerin yaygın bir şekilde yerinden edilme ve BM'nin dünyanın en kötü insani krizi olarak gördüğü durumla karşı karşıya olduğu anlamına geliyor. BM İnsani İşler Koordinasyon Ofisi'ne (OCHA) göre, "2015 yılından bu yana yaklaşık 250 bin Yemenli, 100 bini doğrudan çatış-

Herhangi bir sayı, yerinden edilmenin verdiği zararı anlatılabileceği konusunda sınırlı. Rakamların arkasındaki insanları görmek zor olabilir ve rakamlar kişinin evini, eşyalarını, topluluğunu ve daha fazlasını kaybetmenin nasıl bir his olduğunu anlatamaz. Yerinden olma, bireylere, ailelere, kasabalara, şehirlere, bölgelere ve tüm ülkelere fiziksel, sosyal, duygusal ve ekonomik olarak hesaplanamaz zararlar verdi.

manın sonucu ve 130 bini açlık ve hastalıktan olmak üzere öldü." Ülke, "kayıtlı tarihteki en kötü kolera salgını" ile karşı karşıya kaldı. Yemen'in üçte ikisi gıda güvensizliği yaşıyor ve 14 milyonu dünyanın en kötü gıda güvensizliği krizinde aklıktan ölme riskiyle karşı karşıya. Bir New York Times muhabiri, ABD destekli Suudi liderliğindeki savaşın "Yemen'in çoğunu çorak bir araziye dönüştürdüğünü" yazıyor. BM, Yemen'deki 30,4 milyon insanın yaklaşık 24,1 milyonunun bir tür insani yardıma ihtiyacı olduğunu tahmin ediyor.

4,4 milyon kişinin çoğu Yemen'de yerlerinden edildi. Sala Khaled, Ürdün'deki 15 binden az Yemenli mülteciyi birisi olan eski bir IDP "Yoksulluk ve ülke dışına seyahat etmenin katıksız zorluğu, Yemen içinde hareket eden, oda ve daire kiralayan, akrabalarıyla taşınan, IDP kamplarını ve barınaklarını dolduran aktif cephelerden kaçmaya çalışan çok daha fazla insanı bıraktı" diye açıklıyor.

Savaşın ilk yılında 2 milyondan fazla yerinden edilme vakası yaşandı. 2015'ten bu yana her yıl yüzbinlerce kişi daha yerinden edildi. 2019'da yaklaşık 400 bin yeni yerinden edilme olayı yaşandı (IDMC, savaşın ortasında veri toplamaya ilişkin erişim kısıtlamaları göz önüne alındığında bu rakamın "büyük olasılıkla eksik tahmin olduğunu" öne sürse de). Her on Yemenliden birinden fazlası - yaklaşık 3,6 milyon insan - şu

anda ÜYÖK.

SOMALİLER HAYATLARINDA EN AZ BİR KEZ YERLERİNDEN OLDU

Yerinden olma, Somali'deki yaşamı onlarca yıldır şekillendirdi. 2004'te, Norveç Mülteci Konseyi, "Somalilerin neredeyse tamamının [vurgu eklendi] hayatlarında en az bir kez şiddet nedeniyle yerlerinden edildiğini" bildirdi. ABD hükümeti, George W. Bush yönetiminin "terörizme karşı savaşını" ilan etmesinden kısa bir süre sonra, 2002'den beri orada savaşıyor. ABD güçleri, son 19 yılın büyük bir bölümünde, Cibuti ve bölgenin başka yerlerindeki askeri üsleri, sözde militanlara drone ile suikast yapmak için kullandı. 2006'da ABD ordusu ve CIA, İslami Mahkemeler Birliği'ni (ICU) iktidardan çıkarmak için Etiyopya'nın öncülüğündeki Somali işgalini destekledi. ABD ve Etiyopyalı liderler, ICU'nun El Kaide müttefikleri olduğunu iddia etti; ICU liderleri suçlamayı reddetti. İşgal, 2012 yılında El Kaide'ye bağlılığını ilan eden ICU'nun silahlı kanadı Al Shabaab'ı daha da radikalleştirmeyi başardı. El Shabaab ile BM tarafından tanınan Somali hükümeti ile ABD ve diğer yabancı müttefikleri arasındaki savaş bugün de devam ediyor. ABD güçleri son yıllarda Somali'deki varlığını genişletti: ülkede en az beş küçük ABD askeri üssü ve en az bir CIA üssü var. Donald Trump yönetimi, Al

Shabaab'a ve bir İslam Devleti varlığına karşı hava saldırılarını önemli ölçüde artırdı; sivil kayıplar da arttı, 2020'de tahminen 15 kişi öldü ve 2007'den beri çok sayıda kişi öldü.

Siyasi istikrarsızlık ve şiddetli çatışma, kuraklık, sel, eşlik eden kıtlık ve yaygın yoksulluğun neden olduğu insani krizlerle artmış ve karşılıklı olarak pekiştiriliyor. 2010 yılı sonunda, yüzbinleri öldürecek bir kıtlığın ortasında, çatışma ve şiddet nedeniyle yaklaşık 1,5 milyon insan yerinden edilmişti. Yalnızca 2019'da, çoğu Al Shabaab'ın güneydoğu Somali'deki kalesi çevresinde olmak üzere yaklaşık 200 bin yeni ülke içinde yerinden edilme vakası yaşandı. Toplamda, 2019'un sonunda, yaklaşık 4,2 milyon Somalili, ülke içinde (3,4 milyon) veya sınırlarının ötesinde mülteci veya sığınmacı olarak (800 bin) yerinden edilmişti. Mültecilerin çoğu Kenya, Etiyopya ve Yemen gibi komşu ülkelerde kaldı. Daha küçük rakamlar Uganda, Cibuti, Güney Afrika, Almanya ve İsveç'e ulaştı. George W. Bush ve Obama yönetimlerinin her yılında ABD'ye binlerce kişi ulaştırırken, Trump yönetiminin son üç yılında 700'den az kişi geldi.

FİLİPİNLER'DE DURUM NASIL?

2002'den beri, ABD özel kuvvetleri birlikleri ve askeri danışmanları, Mindanao'nun güney adalarında çok sayıda isyancı grup-

la kırk yıllık bir çatışmada Filipin hükümetini desteklemek için Filipinler'e konuşlandı. Filipinler ve ABD hükümetlerinin "terörist" olarak nitelendirdiği gruplar arasında Moro İslami Kurtuluş Cephesi ve Maute Grubu ve diğer militanlarla birlikte 2016 yılında İslam Devleti'ne bağlılık iddia eden eski El Kaide müttefikleri Abu Sayyaf Grubu yer alıyor.

ABD kuvvetlerinin rotasyonel konuşlandırmaları ve 6 bin kadar ABD personeli içeren büyük ölçekli askeri tatbikatlar, kontrgerilla operasyonlarında yer alan fiili kalıcı bir ABD konuşlandırmasını gizledi. 1998 Ziyaret Kuvvetleri Anlaşmasının yardımıyla, sekiz adede kadar küçük, gizli "nilüfer yaprağı" tarzı askeri üs, Filipinler'in yabancı üsler üzerindeki anayasal yasağına rağmen şu anda ABD varlığını destekliyor. ABD'nin savaşa katılımının kapsamı belirsiz olmasına rağmen, ABD birlikleri "savaş alanında veya yakınında (Filipinler kuvvetleriyle) geniş bir yelpazede kolaylaştırma ve danışmanlık faaliyetleri" gerçekleştirdiler; 2017'de ABD yetkilileri kendi hava saldırılarını başlatmayı düşündü.

Net olan, her yıl binlerce kişinin yerinden edildiği. Abu Sayyaf ve müttefik gruplar 2017'de Marawi şehrinin büyük bölümlerinin kontrolünü ele geçirdiğinde, ABD

Son yıllarda, Afgan ordusu, ABD müttefikleri ve isyancı Taliban güçleri arasındaki çatışmanın yoğunluğu ve ülkedeki artan IŞİD saldırıları ile birlikte yerinden edilme arttı. 2019'a kadar, tüm zamanların en yüksek seviyesi olan yaklaşık 3 milyon Afgan ülke içinde yerlerinden edildi. Çoğunlukla Pakistan ve İran'da bulunan mülteciler ve sığınmacılara eşdeğer bir sayı.

güçleri, tüm mahallelerin bombalanması ve binlerce sivilin ölümünü içeren beş aylık acımasız çatışmalar sırasında şehri geri almak için Filipin ordusuna destek verdi. Çatışmanın ilk ayında, Marawi'nin 200 bin sakini de dahil olmak üzere 360 bin kişi evlerinden kaçtı. Bazıları o zamandan beri harabe halinde bir şehre geri döndü. IDMC'ye göre 2019'un sonunda yaklaşık 182 bin Filipinli hâlâ ÜYÖK olarak yaşıyordu.

İRAK'TA MİLYONLARCA KİŞİ ŞİDDETEN KAÇTI

Afganistan'da olduğu gibi, ABD'nin Irak'taki savaşından kaynaklanan yerinden edilme, otuz yıldan fazla süren neredeyse sürekli savaş ve yerinden edilmeyi takip ediyor. ABD'nin 2003 yılında Saddam Hüseyin'i işgal edip görevden almasının ardından koşullar önemli ölçüde kötüleşti. İşgale karşı yaygın silahlı muhalefet mezhepçi bir iç savaşa dönüştü. Milyonlarca kişi şiddetten kaçtı. Zengin seçkinler ilk ayrılanlardan bazılarıydı. Ülkenin halk sağlığı altyapısının bel kemiğini oluşturan doktorlar, mühendisler ve öğretmenler de dahil olmak üzere orta sınıf profesyoneller ve hükümet bakanlıklarının çoğu evlerini terk etmek üzereydi. 2007 yılına gelindiğinde 4,7 milyondan fazla yerinden edilmiş kişi ve ülke dışında mülteci veya sığınmacı olarak yaşıyordu.

2014'ten başlayarak, İslam Devleti Irak'ta (ve Suriye'de) geniş toprak parçalarını fetihmeye başladı. Bu toprağın ele geçirilmesi ve ardından ABD'nin IŞİD'e karşı başlattığı savaş milyonları yerinden etti. Ağustos 2014'te tek bir ayda 450 binden fazla insan yerinden edilmiş kişi oldu. 2014'ün tamamında 2,2 milyon ülke içinde yerinden olma olayı yaşandı. Binlerce kişi daha yurtdışında mülteci oldu. 2020'ye kadar sırasıyla yaklaşık 650 bin ve 1.4 milyon mülteci ve yerinden edilmiş kişiler kaldı.

İslam Devleti artık eski topraklarının küçük bir köşesine düşürüldüğünde, tahmini 4,7 milyon kişi evine dönebildi. Iraklı geri dönenlerin temsili olmayan bir örneğiyle yapılan IDMC araştırması, birçoğunun gelişmiş güvenlik nedeniyle geri dönebildiğini, ancak "çoğunlukla ev sahibi topluluklardaki kötü koşullar tarafından motive edildiğini" gösteriyor. Birçoğu, barınma, sıhhi temizlik veya diğer hizmetlerden yoksun oldukları için belirli menşe yerlerine dönemedi. Ankete katılanların dörtte biri hâlâ "ülkeyi terk etmeyi arzuluyordu".

YÜZ BİNLERCE LIBYALI YERİNDEN EDİLDİ

Uzun süredir hükümdarı Muammer Kad-

dafi'ye karşı 2011 Arap Baharı ayaklanmasını ve daha sonra rejimini devirmeye yardımcı olan ABD, İngiltere, Fransız ve Katar işgalini izleyen yıllarda yüz binlerce Libyalı yerinden edildi. Dışarıdan askeri müdahalenin ardından şiddet arttı ve ülke, "sayısız milis" i ve artan bir IŞİD varlığını içeren bir iç savaşa girdi. Bir IDMC raporunun alt başlığı, ortaya çıkan olayları özetliyor: "Durum Çökmesi Toplu Yer Değiştirmeyi Tetikliyor." Sadece 2011 yılında, çoğu Tunus'a olmak üzere 150 bin civarı ülkeden kaçtı. Çoğu birkaç ay içinde Libya'ya döndü, ancak 2015 yılına kadar ülke genelinde toplam 500 bin yerinden edilmiş kişi vardı. Nüfusun yüzde 8'inden fazlası ülke içinde yerinden edilmişti.

Savaşın Libya'daki istikrarsızlaşması, Afrika'nın Sahel bölgesindeki göç modellerini de önemli ölçüde etkiledi. Kaddafi'nin Libya'da işgücü olarak memnuniyetle karşıladığı Batı Afrika ve Sahra Altı Afrika ülkelerinden daha koyu tenli göçmenler, Kaddafi'nin düşüşünün ardından artan şiddet, ırkçılık ve yerinden edilme yaşadılar. Bazı Libyalılar, Siyah Afrikalılara saldırdılar ve Kaddafi'yi destekleyen veya onun yönetiminden fayda sağladığı algılanan diğerlerine, yerinden edilmeyi körükledi. 2011 yılında çoğu Sahra altı göçmen işçi olmak üzere yaklaşık 15 bin göçmen yurtdışına kaçtı. Sonraki yıllarda, Libya'daki şiddet ve istikrarsızlık, ülkeyi insan kaçakçılığının merkezi ve Akdeniz'i Avrupa'ya geçmeye çalışan göçmenler için ana çıkış noktası haline getirdi. Şiddet ve yerinden edilme 2016'dan

sonra azaldı, ancak Libya Ulusal Ordusu ile BM destekli Ulusal Mutabakat Hükümeti arasında devam eden iç savaşın şiddetlenmesinin ardından 2019'da toparlandı. Her iki taraf da tam teşekküllü bir vekalet savaşı haline gelen savaşta sırasıyla Rusya ve Türkiye de dahil olmak üzere dış güçler tarafından destekleniyor. 2019'da, yeni ülke içinde yerinden olma olayları önceki yıla göre üçe katlanarak 215 bine çıktı. Yıl sonuna kadar toplam 451 bin kişi yerinden edilmiş kişiler olarak yaşıyordu.

IDMC, 2019 itibarıyla, Libyalı yerinden edilmiş kişilerin yüzde 97'sinin temel masrafları karşılamakta zorlandığını, yüzde 17'sinin gıda güvencesiz olduğunu (başkent Trablus'ta yüzde 53) ve yüzde 46'sının sağlık hizmetlerini karşılayamadığını bildirdi. Çalışma çağındaki yerlerinden edilmiş kişilerin yüzde 29'u gelirlerinin yüzde 50'ye kadar düştüğünü bildirdi. Ateşkes ve barışa yönelik bazı ilerlemelere rağmen, durum "son derece kırılğan" olmaya devam ediyor.

SURİYE'DE YERLERİNDEN EDİLENLER

ABD'nin IŞİD'e karşı savaşı hem Irak'ta hem de Suriye'de yeni yer değiştirmelere neden oldu. Yerinden edilmenin öne çıkan örnekleri arasında, 470 bin yerinden edilme olayıyla sonuçlanan, Rakka'yı İslam Devleti'nden ele geçirmek için 2017 ABD liderliğindeki savaş yer alıyor. Şehrin çoğu yıkıldı. Bin 600'den fazla sivil kaçamadı ve çatışmalar sonucunda öldü; binlerce kişi yaralandı.

Çoğunlukla Suriyeli Kürtlerin kitlesel yerinden edilmelerini takip etti: 220 bin ülke içinde yerinden edilme vakası ve mülteci olarak Kuzey Irak'a kaçan 17 bin 900. IŞİD hedeflerine yaygın hava bombardmanı da dahil olmak üzere diğer ABD askeri operasyonları ek yer değiştirmelerle sonuçlandı.

ABD 11 EYLÜL SAVAŞLARI SONRASINDA YERİNDEN EDİLME: 37 MİLYON

Ekte ayrıntılı olarak tartışılan metodolojiye dayanarak, şimdi toplam yer değiştirme hesaplamalarımızı sunuyoruz. Ek'te açıkladığımız gibi, en iyi uluslararası yer değiştirme istatistiklerinin bile belirsizliği göz önüne alındığında, hesaplamalarımızda muhafazakar davrandık.

Toplamda, bu çalışmanın odak noktası olan 11 Eylül sonrası sekiz ABD savaşının 36.869.026 kişiyi yerinden ettiğini tahmin ediyoruz Hesaplamamızın kesin bir sayı değil, bir tahmin olduğu varsayıldığında, bu toplam 37 milyona yuvarlıyoruz. Bu toplam mülteciler, sığınmacılar ve yerinden edilmiş kişilerin numaralandırmasını içerir:

- 5,3 milyon Afgan (savaş öncesi nüfusun yüzde 26'sını temsil ediyor)
- 3,7 milyon Pakistanlı (savaş öncesi nüfusun yüzde 3'ü)
- 4,4 milyon Yemenli (savaş öncesi nüfusun yüzde 24'ü)
- 4,2 milyon Somalili (savaş öncesi nüfusun yüzde 46'sı)
- 1,7 milyon Filipinli (savaş öncesi nüfusun yüzde 2'si)
- 9,2 milyon Iraklı (savaş öncesi nüfusun yüzde 37'si)
- 1,2 milyon Libyalı (savaş öncesi nüfusun yüzde 19'u)
- 7,1 milyon Suriyeli (savaş öncesi nüfusun yüzde 37'si)

Suriye iç savaşına ABD askeri müdahalesi ile bağlantılı yerinden edilme tahminimizde özellikle tutucuyuz. Yerinden edilen 7,1 milyon Suriyeli, yalnızca ABD güçlerinin ABD'nin 2014'te Suriye'de İslam Devleti'ne karşı başlattığı savaştan bu yana neredeyse sadece savaştığı ve faaliyet gösterdiği beş Suriye vilayetindeki evlerinden kaçanları temsil ediyor. Haseak, Rakka, Deyrizor ve Humus. Dolayısıyla bizim hesaplamamız Suriye'nin diğer bölgelerinden yerlerinden edilmiş insanları hariç tutmaktadır. Daha az muhafazakar bir yaklaşım, 2014'te doğrudan ABD askeri operasyonlarının başlamasından bu yana veya ABD hükümetinin Suriyeli isyancı gruplara destek verme-

ye başladığı 2013 gibi erken bir tarihte Suriye'nin tüm vilayetlerinden yerlerinden edilmiş kişileri içerecektir. Bu, II. Dünya Savaşı'ndaki yerinden edilme ölçeğiyle karşılaştırılabilir şekilde, toplamı 44 milyon ila 51 milyon arasında olabilir. (Bazıları, ABD'nin Irak'taki savaşının Suriye iç savaşını şekillendirmede ve İslam Devleti'nin kurulmasında oynadığı rol göz önüne alındığında, yerinden edilmiş tüm Suriyelileri dahil etmemiz gerektiğini savunabilir. Tüm yerinden edilmiş Suriyelileri eklemek muhtemelen toplamı yaklaşık 54 milyona çıkaracak.)

Muhafazakar hesaplama metodolojimiz göz önüne alındığında, özellikle mülteci hesaplamamızın önemli bir eksik tahmin olabileceğinden şüpheleniyoruz. Araştırmalar, 2015 yılında Pakistan'da kayıtlı mülteciler (1,5 milyon) kadar neredeyse kayıt dışı Afgan mültecinin (1,3 milyon) olduğunu göstermiştir. Uluslararası istatistikler genellikle yalnızca kayıtlı mültecileri sayar, yani Pakistan'daki 1,3 milyon kayıtsız Afgan'ın çoğunun hesaplamamıza dahil edilmediği anlamına gelir. Anlaşılabilir nedenlerden ötürü, yerinden edilmiş nüfus genellikle BM-MYK'ye, diğer uluslararası kuruluşlara ve ulusal hükümetlere kaydolmaktan kaçınır. Bu ve diğer nedenlerden dolayı, gerçek mülteci ve sığınmacı sayısının Tablo 1'in ikinci sütununda bulunan 7,9 milyon tahminden 1,5 ila 2 kat daha fazla olabileceğine inanıyoruz. İlk 37 milyon tahminimiz, toplam 41 milyon insanın yerinden edildiğini gösteriyor. Suriye'deki yerinden edilme için genişletilmiş tahminlerimizle, toplam yerinden olma 48 milyon ile 59 milyon arasına çıkabilir.

37 milyon tahminimiz de muhafazakar, çünkü ABD kuvvetlerinin nispeten sınırlı ama yine de önemli şekillerde dahil olduğu 11 Eylül sonrası diğer savaşlar ve çatışmalar sırasında yerlerinden edilmiş milyonlarca kişiyi kapsamıyor. ABD hükümeti, Burkina Faso, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Kenya, Mali, Moritanya, Nijer, Nijerya, Suudi Arabistan (Yemen'deki savaşla ilgili), Güney Sudan, Tunus ve Uganda gibi ülkelerde savaş birlikleri, drone saldırıları ve gözetleme, askeri eğitim, silah satışları ve diğer hükümet yanlısı yardımları kullandı. Bu ülkelerin çoğunda, ABD ordusu ve müttefik Avrupa güçleri, ulusal hükümetlerin isyanla mücadele kampanyalarını ve İslamcı militanlara ve diğer isyancılar karşı "terörle mücadele" operasyonlarını destekledi. Örneğin, Burkina Faso'da 2019'da yarım milyondan fazla yerinden edilme vakası oldu; yıl sonuna kadar yaklaşık 560 bin Burkinabe yerinden edilmiş

kişiler olarak yaşıyordu. Mali'de 208 bin kişi, yıllarca süren şiddetli çatışmaların bir sonucu olarak 2019'un sonunda yerinden edilmiş kişiler olarak yaşıyordu. IDMC'ye göre, 2001'den beri ABD savaş birlikleri, şu anda dünyanın en şiddetli ülke içinde yerinden edilmesinden muzdarip olan on ülkenin her birinde faaliyet gösteriyor. Orta Afrika Cumhuriyeti, Burkina Faso ve Mali'ye ilk üçe girdi. İlk onda Nijer, Çad, Kamerun, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin yanı sıra Somali, Suriye ve Yemen yer alıyor.

TARİHSEL KARŞILAŞTIRMALAR

Nüfus artışı göz önüne alındığında, zaman ve yerdeki nüfus yerinden edilmelerini karşılaştırmanın sınırlı değeri vardır. Bu tür karşılaştırmalar aynı zamanda istemeden acı çekme hiyerarşilerini düşündürme ve dolayısıyla daha küçük ölçekli yer değiştirmenin önemini istemeden azaltma riskini de taşır. Evinden kaçmaya zorlanan birinin bakış açısından, yerinden edilmenin ölçeği genellikle çok az önem taşır. Tek bir kişinin, tek bir ailenin, tek bir topluluğun yerinden edilmesi, daha fazla alarına neden olmalı ve daha büyük nüfusların yerinden edilmesi kadar ağır bir insan hakları ihlali olarak görülmelidir.

Bu sınırlamaları dikkate alarak, yerinden edilme olaylarının boyutunu karşılaştırmak, nüfus hareketlerinin ve savaşların yıkıcı gücünün göreceli büyüklüğünü göstermeye yardımcı olur. Bu nedenle, 11 Eylül sonrası savaşlarda yerlerinden edilen 37 milyonun, Birinci Dünya Savaşı sırasında yerlerinden edilenlerin hepsini (yaklaşık 10 milyon) aşmış not ediyoruz. Hindistan ve Pakistan'ın bölünmesinin neden olduğu yer değiştirmeyi aşiyor (14 milyon); Vietnam'daki ABD savaşı (13 milyon); Afganistan'ın Sovyet işgali (6,3 milyon); ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde devam eden savaş (6 milyon); diğer durumlardan arasında.

ABD'de 11 Eylül sonrası Afganistan ve Irak'taki yerinden edilme 14,5 milyon kişiyi ve dolayısıyla yirminci yüzyılın başından bu yana II. Dünya Savaşı hariç diğer her yerinden edilme vakasını aşiyor. Şüphelendikimiz gibi, 37 milyon yerinden edilmiş hesaplamamız fazlasıyla ihtiyatlıysa ve 48-59 milyon gibi daha az ihtiyatlı bir tahmin daha doğrusya, ankete katılan sekiz ülkedeki yerinden edilme ölçeği muhtemelen yalnızca ikinci dünya savaşında görülen seviyelere ulaşır.

KARŞILAŞTIRMA DURUMU MÜLTECİLER +ÜYÖK'LER (ÜLKE İÇİNDE YERİNDEN OLAN KİŞİLER) (TAHMİN)

1. Rus Devrimi
6 milyon
2. Birinci Dünya Savaşı
10 milyon
3. İkinci Dünya Savaşı
30-64 + milyon
4. Hindistan / Pakistan Bölünmesi
14 milyon
5. Kuzey ve Güney Vietnam (1960'lar-1972)
13 milyon
6. Doğu Bengal
10 milyon
7. Afganistan'ın Sovyet İstilasası
6,3 milyon
8. Kolombiya
8 milyon (2019 itibariyle)
9. Demokratik Kongo Cumhuriyeti
6 milyon (2019)
10. Venezuela
4,5 (2019)

EVE DÖNÜŞ: 25,3 MİLYON

37 milyon veya daha fazla yerinden edilen insanları hesaplamamıza ek olarak, 25.311.331 milyon insanın menşe ülkelerine (mülteciler ve sığınmacılar durumunda) veya ülke içinde kaçtıkları bölgelere (ÜYOK'ler durumunda) geri döndüğünü tahmin ediyoruz. Geri dönüş, daha iyi yaşam koşullarının ve evde daha fazla barış ve güvenliğin bir işareti olsa da, eve dönen mülteciler ve yerinden edilmiş kişilerin ölçeği ve önemi dikkatlice yorumlanmalıdır. Başlangıç olarak, 25,3 milyon yerinden edilmiş kişiden bazıları yerinden edilmiş ilk 37 milyon kişi arasında değildi. Bunun nedeni, uluslararası kuruluşların geri dönen mülteci veya yerinden edilmiş annelerin çocuklarını "geri dönen" olarak saymasıdır. Yerinden edilmiş olarak doğan bu çocuklar, hiç bilmedikleri

yerlere ve evlere dönerler.

Yemen gibi diğer durumlarda, geri dönen bazı kişiler, ülkeyi terk edemedikleri için ya da güvenliğe kaçtıkları bölgelerde yaşama masraflarını karşılayamadıkları için savaşın cephelerine yakın evlere döndüler. Yine de Pakistan ve Afganistan'daki Afganlar gibi diğer mülteciler ve yerinden edilmiş kişiler, yeni şiddet olaylarından kaçtıkları için geri dönüyor. Diğerleri, diğer taktiklerin yanı sıra, ev sahibi hükümetler onları sınır dışı ettikleri veya tehditlerle ya da istihdamı ve diğer ihtiyaçları keserek ayrılmaları için baskı yaptıkları için geri dönüyor. İran'ı terk etmek zorunda kalan Afganlar yine bir örnek. Başka bir deyişle, bazı "geri dönenler" aslında daha fazla zorla yerinden edilmenin kurbanlarıdır.

Geride kalan kişiler, 1) mülteciler ve sığınmacılar ve 2) yurtdışından menşe ülkelerine geri dönen ve daha sonra menşe ülkelerinin başka bir yerinden menşe ülkelerine dönen yerinden edilmiş kişilerdir.

Geri dönenler

Afganistan (2001-)	7.496.684
Pakistan (2001-)	4.153.046
Yemen (2002-)	1.689.283
Somali (2002-)	480.737
Filipinler (2002-)	2.036.258
Irak (2003-)	6.482.433
Libya (2011-)	1.438.691
Suriye (2014-)	1.534.200
TOPLAM	25.311.331

En iyi dönüş koşullarında bile, eve gitmek kişinin hayatı için kaçma deneyimini ya da yerinden edildikten sonra hayatta kalma mücadelesini silmez. Savaş zamanı yerinden edilme deneyimleri derin, travmatik ve uzun ömürlüdür. Eve dönüş, normale veya

önceki bir varoluş durumuna dönüşle eşit olmamalıdır. Yerinden olma, yerinden edilmiş kişiler için tüm sosyal dünyaları dönüştürme ve yeniden yapma eğilimindedir ve bu süreçteki insanları yoksullaştırır. Elbette bazıları ya başka bir yere yerleştikleri için ya da mülteci ya da yerinden edilmiş kişiler olarak öldükleri için asla eve dönmüyorlar.

EN AZ 37 MİLYON KİŞİ YERİNDEN EDİLDİ

Ne niteliksel ne de niceliksel yöntemler, savaş zamanı yer değiştirmenin etkilerini yeterince ölçemez veya aktaramaz. Yine de, ABD'nin 11 Eylül sonrası savaşlarının yol açtığı hasarın bir boyutu olarak kaç kişinin yerinden edildiğini ölçmeye çalışmak önemli. Bu savaşların neden olduğu yerinden olma, gerçekten de diğer hasar biçimleriyle kesişti ve bu durumu daha da kötüleştirdi. En az 37 milyonu yerinden etmenin yanı sıra, savaşlar milyonları öldürdü ve yaraladı; mahalleleri, toplulukları ve tüm toplumları paramparça ederek insanları ekonomik ve diğer şekillerde yoksullaştırdı. ABD güçlerinin bu ülkelerde savaşmaya başlamasından bu yana, her taraftan tahminen 770 bin ila 801 bin sivil ve savaşı sadece Afganistan, Irak, Suriye, Pakistan ve Yemen'de öldü. Bu sadece çatışmada ölen savaşçıların ve sivillerin sayısı. Savaşların ve sağlık bakım sistemlerinin, istihdamın, sanitasyonun ve diğer yerel altyapıların yok edilmesinin yol açtığı hastalık, açlık ve yetersiz beslenme sonucu çok daha fazlası öldü. Bu "dolaylı ölümler" halen araştırmacılar tarafından hesaplanırken, toplam 3,1 milyonu aşabilir. Yaralanan ve travma geçiren toplam sayı kesinlikle on milyonlara kadar uzanıyor.

Bu belgede belgelenen yerinden olmalar, savaşların ölü sayısı ve diğer keskin zarar biçimleriyle birlikte basitçe reddedilemez veya "kasıtsız sonuçlar" veya "ikincil zarar" denilerek normalleştirilemez. Yurtdandan olma ve diğer acılar, 11 Eylül sonrası savaşların herhangi bir analizinde ve Amerika Birleşik Devletleri veya başka herhangi bir ülke tarafından gelecekte askeri güç kullanımına ilişkin akla gelebilecek herhangi bir değerlendirme için merkezi olmalı. Savaşın meşruiyeti ve etkinliği, neredeyse yirmi yıllık felaketle sonuçlanan sonuçlarla her zamankinden daha fazla sorgulanmalı. Ayrıca, ABD hükümeti, ABD vatandaşları ve diğer sorumlu tarafların, 11 Eylül savaşları sonrası yerinden edilen 37 milyon veya daha fazla insana verilen zararları onarmak ve telafi etmek için hangi adımları attıklarını ve hangi adımları atacaklarını da sorulmalıdır.

ABD'NİN YENİ BAŞKANI BIDEN

Tüm dünyanın soluğunu tutarak takip ettiği ABD seçimlerinde sonuç belli oldu, AP ve CNN en kritik eyalet Pennsylvania'da farkı açan Demokrat aday Joe Biden, ipi göğüsleyerek ABD'nin 46. Başkanı seçildi.

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 3 Kasım Salı günü gerçekleştirilen tarihi seçimde Demokrat aday Joe Biden kazandı. En kritik eyalet Pennsylvania'dan gelen yeni sonuçlar Biden'ı başkanlık koltuğuna taşıdı. Söz konusu eyalette fark 30 bine çıktı. 20 delegesi bulunan Pennsylvania'daki zaferle Biden toplamda 273 delegeyi buldu ve Başkan seçilmek için gereken 270 barajını aştı.

Mevcut Başkan Donald Trump'ın favori televizyon kanalı Fox News da ABD'nin yeni liderinin Joe Biden olduğunu açıkladı.

"TÜM AMERİKALILARIN BAŞKANI OLACAĞIM"

Resmi olmayan sonuçların açıklanmasının ardından Biden Twitter'dan şu mesajı paylaştı: "Amerika halkı, büyük ülkemizi yönetmek için beni seçmenizden dolayı onur duyuyorum. Önümüzde zorlu işler var ancak size söz veriyorum ki tüm Amerikalıların başkanı olacağım, bana oy vermiş ol-

sun ya da olmasın. Bana olan inancınıza sahip çıkacağım." Eski Dışişleri Bakanı ve 2016'da Demokrat Parti'nin başkan adayı Hillary Clinton da Biden'ı kutlayarak "Seçmenler sözünü söyledi ve Joe Biden'la Kamala Harris'i yeni başkan ve başkan yardımcısı olarak seçti. Amerika için yeni bir sayfa. Hep beraber ileriye" dedi.

ABD'nin ilk kadın başkan yardımcısı olan Kamala Harris, sonuçların ardından yaptığı ilk açıklamada şu mesajı paylaştı: "Bu seçim Joe Biden'dan çok daha fazlası. Bu, Amerika'nın ruhu ve bizim bunun için savaşma isteğimizle ilgili. Önümüzde yapacak çok iş var. Haydi başlayalım." Biden, kabul konuşmasında şunları söyledi: "Karşınızda bana verdiğiniz güvenle, bölmeye değil birleştirmeye odaklanacak bir başkan olacağıma ve bütün kalbimle çalışacağıma söz veriyorum. Bence Amerika bundan ibaret. Bu makama gelmek istememin sebebi Amerika'nın ruhunu yeniden inşa etmek, orta sınıfı güçlen-

dirmek ve bizi birleştirmek.

ABD'yi iyileştirme, yeni tip koronavirüs (Kovid-19) ile mücadele etme, ekonomiyi iyileştirme, sistematik ırkçılığın kökünü kurutma ve iklim değişikliğiyle mücadeleye başlamanın zamanının geldi. Milyonlarca Amerikalı bu vizyon için oy verdi. Bu, çağımızın görevi. Ben Jill'in eşiyim ve bitmeyen desteği olmasa burada olmazdım, bütün ailem benim kalbim. Jill bir anne, bir öğretmen, hayatını eğitime adanmış birisi, o öğretmenin ta kendisi. Jill çok iyi bir First Lady olacak. Fantastik bir başkan yardımcısıyla çalışacağım. İlk siyah ve Güney Asyalı kadın başkan yardımcısı. Bana bunun imkansız olduğunu söylemeyin. Çoktan vakti gelmişti. Bu kampanyanın Amerika gibi gözükmesini istemedim ve bunu başardık. Trump'ı anlıyorum ben de birkaç kere yenildim ama şimdilik birbirimize bir şans verelim. Amerika'nın iyileşme dönemi geliyor. Birbirimizi şeytanlaştırma tam şu an bitsin artık."